

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 492/2012-67

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. apríla 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza o sťažnosti obchodnej spoločnosti S., s. r. o., B., zastúpenej advokátom JUDr. R. A., B., ktorou namieta porušenie svojich základných práv na slobodu prejavu a slobodné prijímanie, vyhľadávanie a rozširovanie informácií podľa čl. 26 ods. 2 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj porušenie čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 8 Co 178/2007-335 z 24. novembra 2009, za účasti Krajského súdu v Bratislave, takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva obchodnej spoločnosti S., s. r. o., podľa čl. 26 ods. 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 8 Co 178/2007-335 z 24. novembra 2009 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 8 Co 178/2007-335 z 24. novembra 2009 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Obchodnej spoločnosti S., s. r. o., priznáva úhradu trov konania v sume 305,85 € (slovom tristopäť eur a osemdesiatpäť centov), ktorú je Krajský súd v Bratislave povinný vyplatiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. R. A., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. marca 2010 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti S., s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 26 ods. 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj porušenie čl. 144 ods. 1 ústavy rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) č. k. 8 Co 178/2007-335 z 24. novembra 2009 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“).

Zo sťažnosti vyplýva, že v čísle 19 spoločenského týždenníka P. zo 6. mája 2005, ročník XV, na strane 36 bol uverejnený článok pod názvom „...“ (ďalej aj „namietaný článok“ alebo „článok“), ktorý informoval o krádeži motorového vozidla patriaceho JUDr. S. F., manželke vtedajšieho poslanca Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) a predsedu politickej strany S... JUDr. R. F. (ďalej len „navrhovateľ“), a o okolnostiach, ktoré mali sprevádzať pátranie po ňom. Článok okrem iného obsahoval tento text:

«... Polícia sa pochlapila: Podľa našich informácií nedávno niekto ukradol automobil, ktorý je napísaný na advokátku S. F. Polícia ani chvíľu nezaháľala. „V momente stiahli na pátranie aj policajtov, ktorí pracovali na iných prípadoch“, opísal nám situáciu náš zdroj...

„... Šťastie či protekcia?: Podľa zdroja z policajného prostredia je objasnenosť krádeží automobilov minimálna, veď čísla hovoria za seba – celoslovenský priemer je asi päť percent prípadov. To znamená, že zo sto áut sa nájde asi päť. To však nebol prípad prominentného politika, či skôr jeho manželky. „Policia po dvoch dňoch od nahlásenia krádeže vypátrala motorové vozidlo... Krádež vyšetroval Úrad justičnej a kriminálnej polície Bratislava IV. Vyšetrovací spis bol uzavretý a auto vrátili majiteľke S. F.,“ potvrdila informáciu pre P. hovorkyňa PZ SR J. P.»

Návrhom na ochranu osobnosti z 26. mája 2005 sa navrhovateľ domáhal proti sťažovateľke, ktorá je vydavateľkou uvedeného spoločenského týždenníka, aby Okresný súd Bratislava V (ďalej len „okresný súd“ alebo „súd prvého stupňa“) vydal rozsudok, ktorým bude konštatované, že tento článok v citovaných častiach neoprávnene zasiahol do práva na ochranu jeho osobnosti a že informácie, podľa ktorých „v momente stiahli na pátranie aj policajtov, ktorí pracovali na iných prípadoch“ a „celoslovenský priemer“ objasnenosti krádeží automobilov „je asi päť percent prípadov“, sú nepravdivé. Sťažovateľke mala byť uložená povinnosť uverejniť ospravedlnenie za uverejnenie nepravdivých informácií vytvárajúcich obraz, že navrhovateľ so svojou manželkou požívali pri pátraní po tomto odcudzenom motorovom vozidle protekciu, resp. že zasahovali do predmetného vyšetrovania s cieľom získať akési výhody. Zároveň sa navrhovateľ dožadoval priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch v sume 1 000 000 Sk (33 193,92 €) a náhrady trov konania.

Okresný súd predmetnému návrhu vyhovel svojím rozsudkom č. k. 39 C 234/2005-293 z 31. januára 2007. Tvrdenia uvedené v článku považoval nielen za nepravdivé, ale aj objektívne spôsobilé privodiť ujmu na osobnostných právach navrhovateľa, predovšetkým zásahom do jeho profesijnej cti a vážnosti ako právnik, advokáta a poslanca národnej rady. Okresný súd dospel k názoru, že z kontextu článku dotýkajúceho sa témy krádeže motorového vozidla manželky navrhovateľa, použitím uvedených nepravdivých údajov v spojení s podtitulom „Šťastie, či protekcia?“, ako aj nesprávneho údaja, že vyšetrovací spis bol uzavretý, vytvorila redaktorka spoločenského týždenníka P. (ďalej len „autorka článku“) pre čitateľa obraz, že navrhovateľ pri

objasňovaní, vyšetřovaní alebo pátraní po motorovom vozidle požíval protekciu a že práve v dôsledku toho došlo aj k objasneniu krádeže motorového vozidla. Uverejnenie týchto informácií ho tak mohlo degradovať v očiach verejnosti a spochybníť jeho dôveryhodnosť, v dôsledku čoho by sa nemohol otvorene vyjadrovať k otázkam korupcie a klientelizmu. Tým sťažovateľka podľa úsudku súdu prvého stupňa neoprávnene zasiahla do navrhovateľových osobnostných práv.

Uverejnením nepravdivých údajov v spoločenskom týždenníku, ktorý má vzhľadom na štatistiku čítanosti široký vplyv na verejnosť a oslovuje množstvo ľudí, ktorí podané informácie prijímajú ako pravdivé a dôveryhodné, došlo podľa názoru súdu prvého stupňa k zníženiu dôstojnosti a vážnosti navrhovateľa predovšetkým v profesijnej oblasti. Navrhovateľ bol pritom v čase neoprávneného zásahu osobou známou nielen širokej právnickej verejnosti, ale aj ostatným občanom. Keďže zásah mal širokú publicitu, boli z pohľadu súdu prvého stupňa v danej veci splnené aj zákonné podmienky na priznanie primeraného zadosťučinenia v peniazoch (materiálnej satisfakcie). V tejto súvislosti okresný súd zdôraznil preventívnu funkciu tejto formy zadosťučinenia, ktorá sa stáva prostriedkom upevnenia povinnosti každého subjektu, predovšetkým vydavateľov periodickej tlače, rozhlasových a televíznych vysielaní a reklamných spoločností, rešpektovať telesnú a morálnu integritu osobnosti fyzických osôb. Za primeranú sumu k rušivému zásahu do osobnostných práv navrhovateľa pritom považoval nemajetkovú ujmu v peniazoch v sume 1 000 000 Sk (33 193,92 €), na zaplatenie ktorej zaviazal sťažovateľku.

Sťažovateľka podala proti označenému rozsudku súdu prvého stupňa odvolanie, na základe ktorého krajský súd svojím rozsudkom č. k. 8 Co 178/2007-335 z 24. novembra 2009 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny. Odvolací súd sa nestotožnil s jej námietkou neúplne zisteného skutkového stavu v dôsledku nevykonania výsluchu svedka npor. M. Zdôraznil, že sťažovateľka bola spolu s predvolaním na pojednávanie riadne poučená o povinnosti predložiť alebo označiť všetky dôkazy najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie [§ 120 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)], tie v prvostupňovom konaní však riadne a včas nepredložila ani neoznačila. Odvolací súd taktiež konštatoval, že súd prvého stupňa dospel na základe

vykonaného dokazovania k správne mu skutkovému záveru, a že navrhovateľom namietané sporné tvrdenia sú nepravdivé a na ich základe vyvodil správny právny záver, že týmito nepravdivými údajmi sťažovateľka neoprávnene zasiahla do osobnostných práv navrhovateľa, a svoje dôvody vedúce k priznaniu morálnej satisfakcie a nemajetkovej ujmy v peniazoch aj náležite v súlade s § 157 ods. 2 OSP odôvodnil. Obsah odvolania sťažovateľky nie je podľa krajského súdu spôsobilý spochybníť správnosť záverov napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa z hľadiska odvolacích dôvodov výslovne v ňom uvedených, pričom ani v odvolacom konaní neboli zistené také nové rozhodujúce skutočnosti alebo dôkazy, ktoré by mohli mať za následok zmenu skutkového stavu alebo by spochybňovali správnosť právnych záverov, na ktorých súd prvého stupňa založil svoje rozhodnutie. V konaní bolo podľa názoru odvolacieho súdu spoľahlivo preukázané, že na pátranie po odcudzenom motorovom vozidle neboli „stiahnutí“ aj policajti, ktorí pracovali na iných prípadoch, a že celoslovenský priemer objasnenosti krádeží automobilov nie je 5 % prípadov, ale minimálne 15,45 %.

Podstatnú časť svojho odôvodnenia venoval odvolací súd námietkam, ktoré sa týkali právneho posúdenia veci. Autorka článku podľa jeho názoru nesledovala dobrý úmysel informovať verejnosť, či už o vydieraní v súvislosti s krádežou vozidiel prominentných ľudí, alebo o ich zvýhodňovaní pri pátraní po ich odcudzených vozidlách. Krajský súd taktiež uviedol, že autorka článku nedala čitateľovi k dispozícii všetky rozhodujúce fakty týkajúce sa pátrania po odcudzenom vozidle, a to v takom rozsahu, aby si mohol na vec vytvoriť vlastný názor. Nepravdivé a ničím nepodložené údaje v kontexte ďalšieho obsahu článku vrátane podnadpisov pasáží „*Polícia sa pochlapila*“ a „*Šťastie či protekcia?*“ v spojení s tvrdením, že napriek malej objasnenosti u tohto typu trestnej činnosti polícia v prípade prominentného politika, či skôr jeho manželky, vypátrala motorové vozidlo po dvoch dňoch od nahlásenia krádeže, vytvorili podľa krajského súdu u čitateľa dojem, „*že navrhovateľ nenáležite zasahoval do pátrania policajných orgánov po odcudzenom vozidle jeho manželky v záujme jeho čo najrýchlejšieho vypátrania, že využil svoje postavenie ústavného činiteľa na ovplyvňovanie vyšetrovania krádeže, že požíval privilegované postavenie z titulu svojej funkcie a že tým dosiahol protekciu, aby jeho postavenie z titulu svojej funkcie vec bola prednostne a úspešne vybavená*“. Odvolací súd ustálil, že čitateľovi

sa tak podsúva názor, „že to nebolo šťastie, vďaka ktorému došlo k tak rýchlemu vypátraniu odcudzeného vozidla po dvoch dňoch pri tak minimálnej objasnenosti prípadov krádeže, ale že k tomu prispela práve protekcia“. Nie je pritom podstatné, že článok takéto tvrdenie výslovne neobsahuje. Odvolací súd dospel k záveru, že výsledky vykonaného dokazovania dávajú jednoznačný podklad na záver, že navrhovateľ či jeho manželka žiadnym spôsobom neovplyvňovali pátranie po odcudzenom motorovom vozidle a ani inak do neho nezasahovali a policajné orgány postupovali aj v tomto prípade nestranne a štandardne, ako v ďalších iných prípadoch. Článok bol preto podľa záverov krajského súdu objektívne spôsobilý privodiť navrhovateľovi ujmu na jeho profesijnej cti a vážnosti, ktorú požíva u odbornej aj laickej verejnosti. Z tohto dôvodu považoval odvolací súd priznanie morálneho zadosťučinenia vo forme ospravedlnenia spolu s určením nepravdivosti tvrdení obsiahnutých v článku za opodstatnené.

Napokon sa odvolací súd v napadnutom rozsudku zaoberal otázkou určenia výšky náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Rovnako ako súd prvého stupňa nepovažoval ani odvolací súd priznanú morálnu satisfakciu za primeranú či postačujúcu na eliminovanie ujmy vzniknutej na osobnostných právach navrhovateľa, a to vzhľadom na konkrétne okolnosti zásahu, teda intenzitu, povahu, spôsob zásahu, charakter a dôležitosť dotknutej hodnoty, ďalej rozsah ujmy a jej dopad na postavenie a uplatnenie v spoločnosti. Zdôraznil, že závažnosť týchto následkov treba hodnotiť s ohľadom na význam postavenia navrhovateľa, ktorý je dlhé roky činný vo verejnom živote a aktívne sa zasadzuje za boj proti korupcii a klientelizmu. Neoprávneným zásahom malo byť zvlášť citeľne znížené jeho spoločenské hodnotenie, znevážené jeho odborné uznanie, spochybnená jeho dôveryhodnosť a vážnosť a ohrozené jeho ďalšie uplatnenie v tejto odbornej oblasti. Krajský súd vyslovil tiež názor, že tento zásah bol umocnený skutočnosťou, že verejnosť veľmi citlivo reaguje na prípady zneužívania postavenia prominentnými politikmi požívaním protekcie či iných nenáležitých výhod, pričom určujúcim pri posudzovaní výšky peňažnej satisfakcie bol motív. Podľa krajského súdu zverejnenie nepravdivých informácií nebolo dominantne motivované snahou o objektívne informovanie verejnosti o veciach verejného záujmu, ale vyznievalo skôr útočne. Autorka článku sa totiž nedôvodne spoliehala na pravdivosť súkromných informácií získaných

od zdroja z policajného prostredia a postupovala s hrubou nedbanlivosťou, keď nevykonala sama objektívny prieskum a neoverila si tak oficiálnou cestou ich dôveryhodnosť. Odvolací súd tiež prihliadol na to, že k zverejneniu došlo v spoločenskom týždenníku, ktorý má pre svoju veľkú čítanosť významný vplyv na vytváranie verejnej mienky. V konkrétnom prípade pritom presiahlo informovanie založené na nepravdivých faktoch prípustnú mieru a intenzitu spôsobom, ktorý už v demokratickej spoločnosti tolerovať nemožno. Zo všetkých týchto dôvodov odvolací súd uznal sumu 1 000 000 Sk (33 193,92 €) ako primeranú náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá navrhovateľovi vznikla.

II.

Sťažnosť sťažovateľky smeruje proti napadnutému rozsudku, pričom jej argumentáciu možno rozdeliť do niekoľkých častí. Predovšetkým namieta porušenie svojich základných práv na slobodu prejavu práva na slobodné rozširovanie informácií podľa čl. 26 ods. 2 a 4 ústavy. Otázku v medzititulku článku znejúceho „*Šťastie či protekcia?*“ nemožno podľa nej považovať za tvrdenie faktu alebo za nepravdivú informáciu, ale za hodnotiaci úsudok, ktorý zásadne nemôže podliehať dokazovaniu. Uznáva síce, že aj v takomto prípade treba posudzovať obmedzenie práva na slobodu prejavu s ohľadom na jeho primeranosť, v tomto smere však sťažovateľka nepovažuje závery odvolacieho súdu za dostatočné. Sťažovateľka tvrdí, že jeho argumentácia sa nevysporiadala s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), podľa ktorej sú hranice prípustnej kritiky vo vzťahu k osobe činnnej vo verejnej funkcii širšie ako v prípade súkromnej osoby, a novinárska sloboda zahŕňa tiež možné uchýlenie sa k určitému stupňu preháňania alebo dokonca provokácie.

V ďalšej časti svojej argumentácie sťažovateľka poukazuje na rozpornosť odôvodnenia napadnutého rozsudku. Odvolací súd v ňom síce uviedol, že „*pre vznik zodpovednosti za neoprávnený zásah je potrebná existencia zásahu objektívne spôsobilého vyvolať ujmu spočívajúcu v porušení alebo ohrození osobnosti fyzickej osoby v priamej príčinnej súvislosti, s ktorou došlo k neoprávnenému zásahu... Zásah musí byť spôsobilý narušiť integritu fyzickej osoby, znížiť hodnotu jej osobnosti, privodiť jej ujmu na cti,*

dôstojnosti a spoločenskej vážnosti...“, na tieto všeobecné závery však nadviazal konštatovaním, že aj keď autorke článku *„nepochybné prináleží právo verejne sa pýtať, či nie sú prominentní ľudia či politici uprednostňovaní v porovnaní s bežnými občanmi pri vyšetrowaní trestných činov, bezprostredne ktorých sa stali obeťami“*, tak *„v tomto prípade... zostal pôvodný zámer autorky článku spracovať tému vydierania potlačený do úzadia v záujme upútania pozornosti čitateľa na privilegované postavenie navrhovateľa pri pátraní po odcudzenom vozidle jeho manželky“*. Za určujúci tak považoval zámer autorky článku, ktorý však vyvodil len z neho samotného, abstrahujúc od zistení vyplývajúcich z jej výsluchu, z ktorého vyplýva, z akých zdrojov čerpala svoje informácie. Za vzájomne si odporujúce považuje sťažovateľka aj ďalšie tvrdenia odvolacieho súdu. Ten na jednej strane konštatoval, že *„článok neobsahuje tvrdenie o tom, že navrhovateľ s manželkou požíval, v danom prípade pátrania po odcudzenom vozidle a pri vyšetrowaní trestného činu krádeže, protekciu“*, na druhej strane však poukázal na to, že nepravdivé údaje mohli vytvoriť u čitateľa dojem, že k tejto protekcii došlo. Sťažovateľka je presvedčená, že v prípade záveru o podsúvaní tohto názoru nie je jasné, o aké zistenia sa opiera, vo všeobecnosti je však podcenením schopnosti bežných čitateľov článku rozlišovať medzi takýmito skutočnosťami.

Sťažovateľka vyjadruje názor, že oporu v dokazovaní napokon nemajú ani zistenia a právne názory odvolacieho súdu týkajúce sa splnenia hmotnoprávných podmienok priznania náhrady nemajetkovej ujmy navrhovateľovi. Nebolo totiž nijako preukázané, že by mu vznikla ujma, ktorá by bola natoľko značná, že by poskytnutie morálnej satisfakcie za ňu nebolo postačujúce. Sťažovateľka namieta, že odvolací súd neodôvodnil svoje závery jediným dôkazom o ním tvrdených následkoch, a pohybuje sa len v *„čistej sfére nepodložených hypotéz“*. Takáto aplikácia § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka je preto podľa sťažovateľky v príkrom rozpore s ústavnými zásadami zakotvenými v čl. 46 ods. 1, čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy. Súčasne sťažovateľka vytýka odvolaciemu súdu, že sa vôbec nezaoberal podmienkou nevyhnutnosti uloženia povinnosti nahradiť žalobcovi nemajetkovú ujmu v demokratickej spoločnosti v intenciách čl. 10 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

V záverečnej časti svojej sťažnosti sa sťažovateľka zaoberá namietaným porušením svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ku ktorému malo dôjsť tým, že už súd prvého stupňa nevykonal výsluch svedka npor. M., hoci pôvodne o vykonaní tohto dôkazu rozhodol. Skutočnosť, že právny zástupca sťažovateľky na pojednávaní dňa 31. januára 2007 pred vyhlásením dokazovania za skončené nežiadal vykonanie ďalších dôkazov, podľa jej tvrdenia neznamená, že na vykonaní uvedeného dôkazu netrval. Sťažovateľka taktiež namieta, že nebola rešpektovaná ani doterajšia judikatúra definujúca hmotnoprávne podmienky vzniku práva na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka. Konkrétne poukazuje na rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 89/97 z 28. apríla 1998 (R 29/2001) a sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006 a rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Co 128/06 z 15. novembra 2007 a v nich uvedené právne závery týkajúce sa povinnosti súdov vychádzať pri úvahách o výške prisudzovanej náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch z dostatočne zisteného skutkového stavu a v tomto rámci sa oprieť o celkom konkrétne a preskúmateľné hľadiská vzťahujúce sa na zistenú mieru zásahu do osobnostných práv dotknutej osoby. Podľa uvedených rozhodnutí treba skúmať následnú reakciu, ktorú zásah vyvolal v rodinnom, pracovnom, spoločenskom a inom prostredí, súd však nemôže nahrádzať procesnú aktivitu navrhovateľa, pokiaľ ide o dôkazné bremeno, a vyhľadávať zaňho dôkazy. Sťažovateľka je toho názoru, že súdy nemôžu priznávať neprimerané, či dokonca premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa a ktoré by napr. pri porovnaní odškodnenia zásahu do práva na ochranu osobnosti s odškodňovaním zásahov do iných ústavne zaručených základných práv mohli niektoré ujmy na iných základných právach (napr. ujmy na zdraví, či dokonca živote) bagatelizovať. Odvolací súd preto podľa sťažovateľky neuviedol dostatočné dôvody svojho rozhodnutia, čím konal v rozpore s § 157 ods. 2 OSP. Jeho právne závery sú v extrémnom nesúlade s jeho skutkovými zisteniami, v dôsledku čoho porušujú základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu (resp. spravodlivé súdne konanie).

III.

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 492/2012-30 z 18. septembra 2012 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie. Nadväzne na to si vyžiadal príslušný spis okresného súdu sp. zn. 39 C 234/05 a vyzval účastníkov konania, aby sa k sťažnosti vyjadrili.

Krajský súd vo svojom vyjadrení z 29. marca 2012 uviedol, že príslušný senát odôvodnil napadnutý rozsudok v súlade s § 157 ods. 2 OSP. Zdôraznil, že v odvolacom konaní nebolo vykonávané alebo doplňované dokazovanie v danej veci, pretože odvolací súd sa stotožnil so skutkovými zisteniami a právnym posúdením veci prvostupňovým súdom. Samotný nesúhlas sťažovateľky s jeho závermi nemôže znamenať nesprávnosť rozhodnutia odvolacieho súdu.

Navrhovateľ ako „dotknutá osoba“ sa k sťažnosti vyjadril prostredníctvom svojej právnej zástupkyne advokátky JUDr. Z. K., B., podaním z 23. januára 2013, v ktorom sa stotožnil s uvedeným stanoviskom krajského súdu. Sťažnosť považuje za bezpredmetnú a zjavne neopodstatnenú, pričom v tejto súvislosti zhrnul závery obsiahnuté v napadnutom rozsudku. Odvolací súd sa v ňom podľa jeho názoru dostatočne vysporiadal s judikatúrou ESĽP, ako aj s existenciou dôvodov na priznanie nemajetkovej ujmy, pričom nesúhlasí s tvrdením sťažovateľky, že nezohľadnil zistenia vyplývajúce z výsluchu autorky článku. Vo svojom vyjadrení ďalej navrhovateľ poukázal na to, že sťažovateľka uverejnila predmetný článok v týždenníku P. ešte trikrát, a to v jeho vydaniach z 2. decembra 2009, z 28. januára 2010 a zo 4. februára 2010, čo viedlo navrhovateľa k podaniu opätovného návrhu na ochranu osobnosti. Konanie o tomto návrhu bolo vedené Okresným súdom Bratislava IV pod sp. zn. 16 C 27/2010 a bolo skončené uznesením, ktorým súd schválil zmier, na základe ktorého sťažovateľka uverejnila dňa 3. januára 2013 sťažovateľovi ospravedlnenie za všetky tieto tri články. Z jej konania preto možno podľa navrhovateľa usudzovať, že uznala nepravdivosť informácií uvedených v tomto článku a že dnes už akceptuje sťažnosťou napadnutý rozsudok odvolacieho súdu.

Keďže ústavný súd dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno v tejto veci očakávať ďalšie jej objasnenie, podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej

republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s výslovným súhlasom účastníkov konania od neho upustil.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv a slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 49 zákona o ústavnom súde môže sťažnosť podať fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa porušili jej základné práva alebo slobody, ak o ochrane týchto základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podstatou sťažnosti proti napadnutému rozsudku, ktorým bola sťažovateľke uložená povinnosť ospravedlniť sa navrhovateľovi za tvrdenia obsiahnuté v predmetnom článku a zaplatiť mu sumu 1 000 000 Sk (33 193,92 €) ako náhradu za nemajetkovú ujmu, je námietka, že ním došlo k porušeniu jej základných práv podľa čl. 26 ods. 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy. Sťažovateľka zastáva názor, že uverejnením tohto článku nedošlo k neprípustnému zásahu do osobnostných práv navrhovateľa. Pokiaľ by sa však ústavný súd s týmto záverom nestotožnil a právny názor odvolacieho súdu by považoval za ústavne konformný, mal by napadnuté rozhodnutie zrušiť z dôvodu nedostatočného odôvodnenia určenia výšky nemajetkovej ujmy, ktorá má byť zaplatená navrhovateľovi.

V.

Ústavný súd zdôrazňuje, že je súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy), ktorý nie je ďalšou inštanciou v sústave všeobecných súdov, a preto zásadne nie je oprávnený zasahovať do ich rozhodovacej činnosti (napr. II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00,

I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01). Výnimku predstavujú len prípady, ak ich rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, došlo k porušeniu základného práva alebo slobody (napr. II. ÚS 44/03). Len z tohto hľadiska môžu byť predmetom jeho kontroly skutkové a právne závery všeobecného súdu.

Vo svojej rozhodovacej činnosti kladie ústavný súd dôraz na rešpektovanie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pretože v podmienkach demokratickej spoločnosti a právneho štátu tvoria kľúčové právne záruky ochrany ústavou zaručených práv (I. ÚS 56/01). Ich súčasťou je aj zodpovedajúca povinnosť všeobecných súdov, aby svoje rozhodnutia riadnym spôsobom odôvodnili (napr. IV. ÚS 115/03, II. ÚS 373/08) a aby ich skutkové a právne závery neboli arbitrárne (napr. IV. ÚS 334/2010). Práve o takýto prípad by pritom išlo vtedy, ak by pri rozhodovaní nezohľadnili relevantné ústavné normy, v dôsledku čoho by sa ich postup dostal do extrémneho rozporu s povinnosťou poskytnúť súdnu ochranu tomu právu, ochrany ktorého sa účastník konania domáha. Treba dodať, že do obsahu predmetného základného práva patrí nepochybne aj právna ochrana poskytovaná v rámci odvolacieho konania.

Sťažovateľka sa odvolaním proti rozsudku súdu prvého stupňa domáhala ochrany slobody prejavu a práva na slobodné rozširovanie informácií v zmysle čl. 26 ods. 2 a 4 ústavy. Odvolací súd sa preto musel vysporiadať s problémom možného konfliktu týchto jej práv s právom navrhovateľa na ochranu osobnosti, resp. v širšom zmysle s jeho právom na súkromie, ktoré je rovnako ústavne garantované, a to predovšetkým v čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 1 ústavy a v čl. 8 dohovoru. Z povahy oboch týchto práv (hodnôt) vyplýva, že riešenie ich kolízie nemožno dosiahnuť normatívne. Je úlohou všeobecných súdov, resp. vo všeobecnosti orgánov aplikácie práva, aby pri prerokovávaní konkrétneho sporu zisťovali mieru ich dôležitosti a následne dospeli k záveru o potrebe uprednostnenia jedného z nich (I. ÚS 408/2010).

Uloženie povinnosti dodatočne sa ospravedlniť za uverejnenie niektorých častí predmetného článku a zaplatiť osobe, do ktorej osobnostných práv malo byť nimi

zasiahnuté, náhradu nemajetkovej ujmy, je nepochybne obmedzením práv sťažovateľky na slobodu prejavu a na slobodné rozširovanie informácií. Pôvodcom tohto zásahu bol podľa názoru sťažovateľky odvolací súd, pretože práve v dôsledku jeho potvrdzujúceho rozhodnutia boli tieto povinnosti sťažovateľke právoplatne uložené. Ústavný súd preto musel posúdiť, či sa odvolací súd týmto zásahom dopustil porušenia jej základných práv podľa čl. 26 ods. 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy tým, že vo svojom rozhodnutí nedostatočne zohľadnil jej slobodu prejavu a právo na slobodné rozširovanie informácií, a či jej tak neodoprel súdnu ochranu, ktorú jej práve mal poskytnúť.

Ústavnoprávny prieskum namietaného zásahu do základného práva (resp. jeho obmedzenia) štandardne pozostáva z posúdenia jeho legality, teda či k nemu došlo zákonom alebo na základe zákona (čl. 13 ods. 1 a 2 ústavy), a jeho proporcionality, teda či tento zásah obстоjí ako primeraný s ohľadom na účel, ktorý sleduje. V tejto súvislosti ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti štandardne aplikuje tzv. test proporcionality, ktorý sa skladá z týchto troch krokov: 1. identifikácie účelu zásahu do základného práva a testu vhodnosti tohto zásahu na jeho dosiahnutie, 2. testu nevyhnutnosti tohto zásahu a 3. testu proporcionality v užšom zmysle. Prvým krokom je identifikácia cieľa (účelu), ktorý zásah do základného práva sledoval a ktorý musí byť z ústavného hľadiska legitímny a legálny, čo znamená, že ústava musí obmedzenie predmetného základného práva z dôvodu dosiahnutia tohto cieľa pripúšťať (čl. 13 ods. 4 druhá veta ústavy). Súčasťou tohto kroku je aj skúmanie racionálnej väzby medzi týmto prostriedkom (zásahom) a sledovaným cieľom, teda či ním možno tento cieľ dosiahnuť. V druhom kroku bolo potrebné posúdiť, či nebolo možné použiť na dosiahnutie sledovaného cieľa prostriedok, ktorý by bol vo vzťahu k predmetnému základnému právu šetrnejší. Tretím a posledným krokom je posúdenie proporcionality v užšom zmysle. Jeho podstatou je vyvažovanie dvoch v kolízii stojacich práv či hodnôt a následné uprednostnenie jednej z nich v konkrétnom prípade.

Uvedené východiská možno vo všeobecnosti preniesť do roviny sporu o ochranu osobnosti, o ktorý ide v prerokovávanej veci. Je nepochybné, že rozhodnutie odvolacieho súdu malo v okolnostiach prípadu zákonný základ (§ 13 Občianskeho zákonníka) a že sledovalo cieľ ochrany ústavne zaručeného práva navrhovateľa na ochranu osobnosti. Tento

cieľ možno považovať za legitímny, resp. ústavne akceptovateľný, pretože čl. 26 ods. 4 ústavy umožňuje zákonom obmedziť slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie okrem iného vtedy, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, čo nepochybne zahŕňa aj právo na ochranu osobnosti. Nemožno pritom opomenúť, že základné právo na zachovanie osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena požíva ústavnú ochranu v čl. 19 ústavy a ako ústavne zaručené právo by preto obstálo ako prípustný dôvod obmedzenia slobody prejavu (za splnenia podmienok skúmaných v teste proporcionality) aj v prípade, ak by čl. 26 ods. 4 ústavy takého dôvodu výslovne nevymedzoval (porov. I. ÚS 77/08, III. ÚS 238/08). Podľa ústavného súdu bolo predmetné obmedzenie zároveň vhodným prostriedkom na dosiahnutie ochrany osobnostných práv navrhovateľa (test vhodnosti), pričom vzhľadom na to, že ten nemal iný právny prostriedok, ako sa domôcť ich ochrany, bola splnená aj podmienka nevyhnutnosti takéhoto obmedzenia (test nevyhnutnosti). Na posúdenie proporcionality zásahu do práv sťažovateľky tak bol za týchto okolností kľúčový posledný krok príslušného testu, v rámci ktorého je posudzovaná proporcionalita v užšom zmysle, teda či v danom konkrétnom prípade malo mať prednosť právo navrhovateľa na ochranu osobnosti pred sťažovateľkinou slobodou prejavu a jej právom na slobodné rozširovanie informácií. V súlade so svojou ustálenou judikatúrou (II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, IV. ÚS 448/2012) tak ústavný súd na účel riešenia uvedenej kolízie analyzoval predmetný prejav pomocou testu zjednodušene vyjadreného otázkami KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO v danom prípade „hovoril“ [uverejnil informáciu; (k tomu pozri v odbornej literatúre napr. Kmec, J. et al. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1082 a nasl.)], podstatou ktorého bolo zodpovedanie nasledujúcich otázok:

a) Kto zásah do práva na ochranu osobnosti (práva na súkromie) vykonal?

Niektorým skupinám osôb (typicky politikom a novinárom) možno priznať z hľadiska slobody prejavu privilegované postavenie, resp. vyššiu mieru ochrany tohto práva, pretože plnia zásadnú úlohu pri informovaní verejnosti o veciach verejného záujmu a vytvárajú tak podmienky na kontrolu verejnej moci zo strany verejnosti, ktorá je predpokladom fungovania demokratickej spoločnosti (porov. napr. rozsudok veľkého senátu ESĽP zo 17. decembra 2004 vo veci sťažnosti Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku

č. 49017/99, bod 71, alebo rozsudok z 25. júna 1992 vo veci sťažnosti Thorgeir Thorgeirson proti Islandu č. 13778/88, bod 63).

b) O kom bol namietaný článok a do koho osobnostnej sféry (súkromia) zasahoval?

Stupeň dovolenej kritiky sa mení podľa charakteristiky adresáta. Hranice akceptovateľnej kritiky sú nastavené najširšie u politikov, najužšie u „bežných“ občanov (porov. napr. rozsudok ESĽP z 8. júla 1986 vo veci sťažnosti Lingens proti Rakúsku č. 9815/82, bod 42, alebo rozsudok z 9. januára 2007 vo veci sťažnosti Kwicień proti Poľsku č. 51744/99, bod 52).

c) Čo bolo obsahom namietaného článku? Čoho sa namietaný článok týkal?

V prípade otázok verejného záujmu je poskytovaná zvýšená ochrana vyhľadávaniu a rozširovaniu súvisiacich informácií a myšlienok. K otázkam verejného záujmu v prvom rade patrí aj informovanie o činnosti štátnych orgánov, ako aj osôb, ktoré ich reprezentujú, teda osôb pôsobiacich vo verejnom živote (politikov). Obsahom namietaného článku boli nepochybne veci verejného záujmu (informácie o činnosti polície), pričom ústavný súd už v tejto súvislosti zdôraznil, že poslaním tlače je nesporne šíriť informácie a myšlienky o otázkach verejného záujmu, s tým, že je zároveň nepochybniteľným právom verejnosti takéto informácie prijímať [dostať; (I. ÚS 352/2011)]. Tieto otázky „môžu a majú byť verejne posudzované“ (IV. ÚS 302/2010, m. m. tiež nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 453/03).

d) Kde bol namietaný článok uverejnený?

Vo všeobecnosti platí, že čím je vyššia miera publicity, tým vyššia je aj miera ochrany osobnostných práv. Toto kritérium však treba hodnotiť v spojení s kritériom autora, ktorého privilegované postavenie môže jeho význam neutralizovať (m. m. IV. ÚS 139/2010, I. ÚS 416/2011).

e) Kedy bol namietaný článok uverejnený?

Skutočnosť, či ide o otázku verejného záujmu, môže v niektorých prípadoch závisieť aj na plynutí času. Túto povahu môže určitá otázka plynutím času získať alebo stratiť.

f) Ako boli informácie v namietanom článku formulované?

Pri posudzovaní limitov slobody prejavu treba rozlišovať medzi faktmi a hodnotiacimi úsudkami. Existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo otázka pravdivosti hodnotiacich úsudkov dôkazy, naopak, nepripúšťa (napr. Lingens proti Rakúsku, bod 46; tiež rozsudok ESĽP z 12. júla 2001 vo veci sťažnosti Feldek proti Slovensku č. 29032/95, bod 75), hoci aj tie musia vychádzať z dostatočného faktického základu (rozsudok ESĽP z 24. februára 1997 De Haas a Gijssels proti Belgicku č. 19983/92, bod 47). Ochrana výrokov majúcich charakter hodnotiacich úsudkov je tak z hľadiska slobody prejavu vo všeobecnosti intenzívnejšia ako v prípade uverejnenia faktov (skutkových tvrdení), ktoré sa môžu ukázať neskôr ako nepravdivé (II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, IV. ÚS 302/2010).

Takto vymedzené čiastkové otázky v zásade umožňujú zhodnotiť proporcionalitu zásahu do osobnostných práv adresáta kritiky zo všetkých relevantných aspektov, napriek tomu však nemusia vždy poskytnúť jednoznačnú odpoveď. Tento test tak predstavuje len jednu z pomôcok, ktoré slúžia na predmetné ústavnoprávne posúdenie. Zároveň treba zdôrazniť, že prípadný záver o neprípustnosti zásahu do osobnostných práv neposkytuje automaticky odpoveď aj na nadväzujúcu otázku, či je okrem morálnej satisfakcie opodstatnená aj náhrada nemateriálnej ujmy a v akom rozsahu.

VI.

K námietke porušenia základných práv podľa čl. 26 ods. 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy – proporcionalita obmedzenia slobody prejavu na účel ochrany osobnostných práv

Predmetom sťažovateľkou zverejneného článku bola informácia o tom, že podľa nemenovaného zdroja došlo bezprostredne po nahlásení krádeže motorového vozidla manželky navrhovateľa k „stiahnutiu“ policajtov, ktorí pracovali na iných prípadoch. Jej motorové vozidlo bolo vypátrané už po dvoch dňoch, a to napriek nízkej objasnenosti tohto typu krádeží, ktorá mala v tom čase podľa článku celoslovensky predstavovať len asi 5 % prípadov. V tejto súvislosti si preto autorka článku položila (v podnázve jeho časti) otázku, či objasnenie tohto prípadu bolo šťastím alebo protekciou.

Ústavný súd zdôrazňuje, že sloboda prejavu a právo slobodne rozširovať informácie nie sú v demokratickej spoločnosti len individuálnym právom jednotlivca, ale v širšom kontexte predstavujú súčasť základných mechanizmov kontroly verejnej moci. Táto ich funkcia spočíva, stručne povedané, na základnom princípe, že akákoľvek téma či skutočnosť, ktorá čo i len v najširšom slova zmysle súvisí s výkonom verejnej moci na akejkol'vek úrovni, môže byť predmetom verejnej diskusie, a tým aj verejnej kritiky z akéhokoľvek do úvahy prichádzajúceho hľadiska vrátane zákonnosti a vecnej správnosti. Ide pritom, samozrejme, len o jeden z účelov uvedených základných práv, ktorých obsah je širší a vzťahuje sa aj (a nielen) na iné oblasti verejného záujmu.

V prerokovávanej veci je na preskúmanie namietaného porušenia základných práv podľa čl. 26 ods. 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy, tak ako už bolo uvedené, rozhodujúce posúdenie jeho proporcionality v užšom zmysle a s ňou spojených čiastkových otázok KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO „hovoriť“ (uverejnil informáciu), ktoré sa vzťahujú na predmetný článok. Ústavný súd nijako nespochybňuje význam činnosti (KTO?) novinárov pri vyhľadávaní a sprostredkovaní informácií, ako aj napĺňaní už uvedenej kontrolnej funkcie. Z tohto hľadiska im konštantne priznáva privilegované postavenie, súčasťou ktorého je aj možnosť používať určitú mieru prehánania či provokácie (napr. rozsudky ESLP z 23. mája 1991 vo veci sťažnosti Oberschlick proti Rakúsku č. 11662/85, bod 38, a zo 6. mája 2003 vo veci sťažnosti Parna proti Taliansku č. 48898/99, bod 39 a z judikatúry ústavného súdu napr. nálezy II. ÚS 326/09, IV. ÚS 107/2010, I. ÚS 408/2010, IV. ÚS 448/2012). Taktiež je zřejmé, že (O KOM?) navrhovateľ bol v dobe vydania predmetného článku poslancom národnej rady a predsedom parlamentnej politickej strany, teda osobou verejného záujmu, a musel tak zo strany verejnosti strpieť širšiu mieru záujmu či kritiky vo vzťahu k svojej osobe (podobne napr. IV. ÚS 448/2012). Spoločenským týždenníkom nastolená otázka (ČO?), či v prípade krádeže motorového vozidla jeho manželky nepostupovali policajné orgány protekčne v tom zmysle, že na jeho nájdenie vynaložili vyššiu pozornosť a úsilie, než je v týchto prípadoch obvyklé, a či práve táto skutočnosť nemala vplyv na rýchle nájdenie predmetného vozidla, je podľa názoru ústavného súdu legitímna a reflektujúca verejný záujem. Verejnosť (ktokoľvek) má totiž právo získavať informácie o činnosti orgánov verejnej moci (polície), zaujímať sa o ňu

a kriticky ju hodnotiť, pričom je prvoradou povinnosťou médií o činnosti štátnych orgánov verejnú informovať. K zverejneniu predmetného článku (KDE?) došlo v spoločenskom týždenníku, ktorý má veľkú čítanosť a predáva sa po celom Slovensku. Táto skutočnosť môže mať preto vplyv na posúdenie intenzity prípadného zásahu do osobnostných práv a s tým spojený rozsah kompenzačnej povinnosti, avšak sama osebe ešte neznamená jeho neprípustnosť. Pokiaľ ide o časový aspekt zverejnenia (KEDY?), k uverejneniu článku došlo s relatívne krátkym (niekoľkomesačným) časovým odstupom po udalosti, ktorej sa venoval, pričom aj v tomto období bol jeho obsah, a to aj s ohľadom na trvajúce postavenie navrhovateľa ako osoby verejného záujmu, stále aktuálny.

Zostáva tak zodpovedať poslednú z čiastkových otázok, ktorá sa vzťahuje na spôsob (AKO?), akým boli predmetné informácie podané. Tak ako už bolo uvedené, je pri posudzovaní medzi slobody prejavu nevyhnutné rozlišovať medzi faktmi a hodnotiacimi úsudkami. Predmetný článok neobsahuje tvrdenie o tom, že by navrhovateľ akýmkoľvek spôsobom zasahoval do vyšetrovania krádeže motorového vozidla svojej manželky, a takúto skutočnosť ani nenaznačuje. Autorka článku si však položila otázku, či jeho rýchle vypátranie bolo len výsledkom šťastia (náhody) alebo mu dopomohla skutočnosť, že navrhovateľ požíva (hoci aj nevedome) protekciu zo strany polície. Táto úvaha má podľa názoru ústavného súdu nepochybne povahu hodnotiaceho úsudku, pričom autorka článku pri nej vychádzala z nasledujúcich troch v článku uvedených skutočností: a) k vypátraniu hľadaného vozidla došlo v priebehu dvoch dní, b) celoslovenská objasnenosť krádeží vozidiel bola na úrovni asi 5 % a c) v súvislosti s predmetnou krádežou došlo (z dôvodu jej vyšetrenia) k stiahnutiu policajtov, ktorí pracovali na iných prípadoch.

Na tomto mieste považuje ústavný súd za žiaduce zdôrazniť, že v rozsahu týkajúcom sa pravdivosti zverejnených faktov pokladá pred všeobecnými súdmi vykonané dokazovanie za dostatočné, pričom spôsob, akým sa súdy vysporiadali s dôkaznými návrhmi vrátane návrhu sťažovateľky na výsluch ďalšieho svedka, považuje za zodpovedajúci požiadavkám vyplývajúcim z práva na spravodlivé súdne konanie. Vo svojom ďalšom výklade preto ústavný súd vychádzal z ich záverov, podľa ktorých sťažovateľka nepreukázala pravdivosť posledných dvoch z uvedených skutočností. Podľa

štatistík nebola celoslovenská objasnenosť za rok 2004, teda za posledný kalendárny rok pred krádežou vozidla, na úrovni 5 %, ale minimálne 15,45 %. Pokiaľ ide o údajné okamžité predisponovanie („stiahnutie“) policajtov, príslušná časť článku síce obsahuje túto informáciu vo forme citácie zdroja z policajného prostredia, podáva ju však ako pravdivú a nijako ju nerelativizuje. Táto informácia sa opiera len o tvrdenie tohto zdroja, pričom autorka článku ju ďalej neoverovala ani sa nepokúsila zistiť iné skutočnosti, ktoré by ju potvrdzovali. Súd prvého stupňa vykonal dokazovanie, ktoré ho viedlo k opačnému skutkovému záveru, teda že priebeh vyšetrovania bol obdobný ako v iných prípadoch.

Hoci úvaha autorky článku o prípadnej protekcii nie je tvrdením faktu, ale hodnotiacim úsudkom, nemožno opomenúť, že jej skutkový základ je založený práve na uvedených troch skutočnostiach, z ktorých pravdivosť dvoch bola v súdnom konaní spochybnená, či dokonca vyvrátená. Keďže absencia dostatočného skutkového základu môže viesť k záveru o excesívnej povahe hodnotiaceho úsudku (porov. De Haas a Gijssels proti Belgicku, bod 47; Feldek proti Slovensku, bod 76), na ktorý by sa tak vzťahovala menej intenzívna ochrana slobody prejavu, musel ústavný súd v rámci poslednej čiastkovej otázky posúdiť, či táto skutočnosť odôvodňuje záver o neprípustnosti zásahu sťažovateľky do osobnostných práv navrhovateľa.

Pochybenie autorky článku, ktorá (či už zámerne alebo nedopatrením) uviedla nesprávny údaj o objasnenosti tohto typu trestnej činnosti, podľa názoru ústavného súdu nespochybňuje skutkový základ v článku uvedeného hodnotiaceho úsudku a nemožno ho z hľadiska predmetného ústavnoprávneho posúdenia preceňovať. Otázka prípadnej protekcie navrhovateľa, ktorá je podstatou predmetnej časti článku, by totiž bola rovnako legitímna pri priemernej celoslovenskej objasnenosti krádeží motorových vozidiel 5 % ako pri 15,45 %. Súd prvého stupňa nakoniec sám zistil, že v Bratislavskom kraji, na území ktorého došlo k predmetnej krádeži, bola táto objasnenosť na úrovni 6,58 %, teda približne na tej, aká bola autorkou článku uvádzaná. Táto skutočnosť síce neodstraňuje nesprávnosť v článku uvedeného údajá, významne však relativizuje dôsledky tohto pochybenia vo vzťahu k predmetnému hodnotiacemu úsudku, pretože z pohľadu bežného čitateľa porovnateľne vypovedá o nízkej (minimálnej) objasnenosti týchto krádeží.

Pokiaľ ide o druhý nepreukázaný fakt, je zjavné, že tvrdenie o „stiahnutí“ policajtov, ktorí pracovali na iných prípadoch, nabáda čitateľa k odlišnému pohľadu na posudzovaný hodnotiaci úsudok, než ako by to bolo v prípade, ak by bol založený len na údajoch o dĺžke pátrania a ročnej objasnenosti. Úvaha o možnej protekcii, ktorú autorka článku netvrdí, ale len pripúšťa ako jedno z vysvetlení rýchleho vypátrania vozidla, má totiž v spojení s týmto faktom presvedčivejší základ, teda nejde už len o analýzu štatistických údajov. Nepreukázanie uvedeného postupu policajných orgánov tak má za následok, že článok „podsúva“ čitateľom záver o širšom skutkovom základe na úvahu o možnej protekcii, ktorá je presvedčivejšia, než akou by inak bola. To však neznamená, že by v dôsledku tohto pochybenia stratil predmetný hodnotiaci úsudok skutkový základ, pretože aj naďalej zostávajú v článku nespochybnené ostatné uvedené údaje.

Pre posúdenie ústavného súdu bolo ďalej podstatné, že predmetný článok sa vôbec nezaoberal konaním navrhovateľa či jeho manželky, žiadnym spôsobom ho nehodnotil a ani v tomto ohľade nič nenaznačoval. Jeho text nemohol byť preto pre čitateľov základom na skutkový záver, že navrhovateľ alebo jeho manželka ovplyvňovali pátranie po odcudzenom motorovom vozidle alebo do neho inak zasahovali v záujme jeho najrýchlejšieho vypátrania. V tomto zmysle je opačný predpoklad všeobecných súdov uvedený v ich rozhodnutiach nesprávny a ničím nepodložený. Oba sudy prehliadli podstatnú skutočnosť, a to, že kritické vyznenie článku smerovalo vo vzťahu k postupu policajných orgánov, a nie navrhovateľa či jeho manželky. Podstatou hodnotiaceho úsudku bola otázka, či polícia nepristupuje v prípadoch, keď sa obeťou krádeže motorového vozidla stane „prominentná“ osobnosť, teda osoba verejne známa, s väčším nasadením, než je to štandardne v prípadoch „bežných“ občanov. Takýto jej postup pritom (samozrejme za predpokladu, že by bol preukázaný, k čomu však v konaní pred všeobecnými súdmi nedošlo) nemusel mať základ v podnete či korupčnom konaní tejto osobnosti, ale rovnako tak mohol vzniknúť aj z iniciatívy policajných orgánov samotných, napr. v snahe preukázať v eventuálnom mediálne zaujímavom prípade svoju kompetentnosť, alebo mohol byť súčasťou určitej mlčky akceptovanej praxe, nech by už jej pôvod mal akúkoľvek príčinu. Príčin takéhoto postupu mohlo byť jednoducho niekoľko, ich skúmanie však presahovalo rámec článku, ktorý sa predmetnej krádeži venoval len informatívne a všeobecne,

využívajúc prvky zveličenia či provokácie, ktoré sú tomuto spoločenskému týždenníku vlastné.

Ústavný súd pripúšťa, že navrhovateľ sa môže cítiť byť dotknutý už samotným spojením svojho mena s údajnou protekciou, ktorej uskutočnenie nebolo nijako preukázané, a o ktorej by ani v prípade, ak by k nej predsa len došlo, nemusel ani vôbec vedieť. Ústavný súd si je vedomý, že každý politik môže presadzovať svoje názory a predstavy len vtedy, ak bude disponovať dôverou verejnosti, pričom takéto spojenie môže túto dôveru ohroziť. Verejná mienka totiž nie je „sudcom“ pevne rozlišujúcim medzi faktmi a hodnotiacimi úsudkami a jej utváranie sa neriadi vždy prísnyimi interpretačnými pravidlami. Akákoľvek informácia môže po svojom uverejnení „žiť vlastným životom“ a v rámci verejnej diskusie prípadne aj nadobudnúť iný význam, než jej prisudzovali tí, ktorí ju uverejnili. Reakcia verejnosti, obzvlášť pokiaľ ide o politické otázky v najširšom slova zmysle, môže pritom byť často tvrdá, prehnaná, či dokonca nespravodlivá. Uvedené skutočnosti sú však len jednou stranou veci. So získanou dôverou verejnosti a súvisiacim politickým vplyvom je spojená nielen povinnosť politika strpieť väčšiu mieru kritiky, ale aj väčšia možnosť promptne a účinne na ňu reagovať. Novinári (či vo všeobecnosti médiá) sú sprostredkovateľmi nielen kritiky a kontroly verejnosti voči politikom, ale tiež názorov a reakcií, ktoré politici adresujú verejnosti. Tí majú súčasne omnoho väčšiu možnosť informovať verejnosť o svojich stanoviskách prostredníctvom médií, než to je v prípade iných osôb. Ak preto navrhovateľ považoval úvahu o svojej možnej protekcii zo strany polície za spôsobilú vzbudiť u časti verejnosti dojem, že do tohto pátrania neprípustným spôsobom zasahoval, mal nepochybne možnosť sa proti takejto interpretácii predmetného článku vhodnou formou verejne ohradiť a viesť v tomto smere prípadne polemiku so sťažovateľkou uvedeným hodnotiacim úsudkom. Návrh na ochranu osobnosti však nemôže slúžiť ako prostriedok ochrany dôvery zo strany verejnosti pred tvrdením, ktoré autorka článku v tomto článku nevyslovila a ktoré z neho ani implicitne nevyplýva, hoci ním (toto tvrdenie, pozn.) nie je vylúčené.

Ústavný súd považuje predmetný článok za zasahujúci do osobnostných práv navrhovateľa iba z toho hľadiska, že jeho obsahom je informácia o krádeži motorového

vozidla jeho manželky a o okolnostiach jeho vypátrania, teda udalosti, ktorá sa dotýka jeho súkromného života. Takýto zásah musí navrhovateľ ako osoba verejného záujmu podľa názoru ústavného súdu strpieť. O uvedenej krádeži je navyše informované v súvislosti s možným protekčným postupom polície, teda s témou, ktorá je legitímne predmetom záujmu zo strany verejnosti. Zverejnená informácia o krádeži vozidla a jeho vypátraní neobsahuje žiadnu kritiku voči osobe navrhovateľa či jeho manželky, ani ich neobviňuje z ovplyvňovania či zasahovania do predmetného pátrania. V prerokovávanej veci napokon nebolo podstatné, že hodnotiaci úsudok, pripúšťajúci protekčný postup zo strany policajných orgánov, vychádzal aj z faktov, ktorých pravdivosť nebola autorka článku, resp. sťažovateľka schopná doložiť, pretože samotný sa svojím obsahom nemohol právne relevantným spôsobom dotknúť povesti a cti navrhovateľa.

Odvolací súd, a pred ním aj súd prvého stupňa, založil svoje rozhodnutie a priori na predpoklade, že predmetný článok negatívne zasahuje do cti a povesti navrhovateľa, [ktorý však musí v zmysle už citovanej judikatúry ESLP a tiež judikatúry ústavného súdu zniesť vyššiu mieru záujmu o svoju osobu (II. ÚS 340/09, IV. ÚS 448/2012)]. Vzhľadom na obsah článku však uvedený predpoklad neobstojí a je s ním v zjavnom rozpore. Napadnutým rozsudkom bola podľa názoru ústavného súdu odopretá ochrana ústavne zaručených práv sťažovateľky, a to napriek tomu, že disponuje z aspektu ochrany slobody prejavu privilegovaným postavením, osobitne pokiaľ ide o informovanie o veciach verejného záujmu (napr. rozsudky ESLP z 26. apríla 1995 vo veci sťažnosti Prager a Oberschlick proti Rakúsku č. 1594/90, bod 34, alebo z 20. mája 1999 vo veci sťažnosti Bladet Tromsø a Stensaas proti Nórsku č. 21980/93, bod 59), pretože odvolací súd aproboval ich obmedzenie na dôvodoch, ktoré podľa záverov ústavného súdu nemohli obstáť v teste proporcionality, čím porušil jej základné práva na slobodu prejavu a slobodné prijímanie, vyhľadávanie a rozširovanie informácií podľa čl. 26 ods. 2 a 4 ústavy, ako aj základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

VII.

Ostatné námietky

Uvedené závery o porušení základného práva dopadajú primerane aj na rozhodnutie o priznaní nemajetkovej ujmy navrhovateľovi, pretože bol spochybnený jeho právny základ. Napriek tomu ústavný súd považoval za potrebné vyjadriť sa aj k spôsobu, akým bola určená.

Ustanovenie § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka umožňuje súdu, aby v konaní o ochrane osobnosti priznal fyzickej osobe okrem zadosťučinenia vo forme ospravedlnenia tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. K jeho priznaniu by mal pristúpiť najmä v prípadoch, ak došlo k zníženiu jej dôstojnosti či vážnosti v spoločnosti, resp. v iných prípadoch, ktoré sú z hľadiska dopadu do osobnostných práv porovnateľné s uvedenými prípadmi. Pri určení sumy nemajetkovej ujmy by zas mal všeobecný súd prihliadať na závažnosť vzniknutej ujmy, ako aj na okolnosti, za akých došlo k jej porušeniu. Vždy je pritom podstatná jedinečnosť prípadu a s tým spojená konkrétna intenzita zásahu a jej následky.

Je zřejmé, že priznanie náhrady nemajetkovej ujmy závisí vo veľkej miere na úvahe rozhodujúceho súdu, táto úvaha však neznamená priestor na svojvôľu či arbitrárnosť. Príslušný súd musí uskutočniť dokazovanie a následne na základe z neho vyplývajúcich skutkových zistení posúdiť, či táto ujma vznikla a ako bola závažná. Jej vznik pritom musí tvrdiť a doložiť navrhovateľ, ktorý nesie dôkazné bremeno. Príslušné závery súdu musia byť riadne odôvodnené a musia spočívať na logických a legitímnych faktoch. Pri určovaní sumy nemajetkovej ujmy musia všeobecné súdy zároveň zohľadňovať svoju vlastnú rozhodovaciu činnosť, a teda v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako a v ich judikatúre by tak mal existovať vzťah priamej úmernosti medzi závažnosťou ujmy a výškou priznanej náhrady. Európsky súd pre ľudské práva v súvislosti s primeranosťou náhrady nemajetkovej ujmy poukazuje na nutnosť vychádzať pri jej určovaní z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy (napr. rozsudky ESĽP z 20. novembra 2007 vo veci sťažnosti Flux proti Moldavsku č. 28702/03, bod 34, a z 15. februára 2005 vo veci sťažnosti Steel a Morris proti Spojenému kráľovstvu č. 68416/01) a zohľadňovať pritom výšku náhrady, ktorá je priznávaná za telesné zranenia alebo ktorá je priznávaná obetiam násilných trestných činov (rozsudok ESĽP zo 6. apríla 2010 vo veci sťažnosti Italehti

a Karhuvaara proti Fínsku č. 6372/06, bod 66), a zároveň zdôrazňujúc, že jej výška nesmie byť pre médiá „ničivá“ (likvidačná) – rozhodnutie ESLP z 21. októbra 2008 o neprípustnosti sťažnosti Wolek, Kasprów a Leski proti Poľsku č. 20953/06.

Odvolaací súd a pred ním ani súd prvého stupňa tieto požiadavky vôbec nerešpektovali, ich záver o nemateriálnej ujme, ktorá mala navrhovateľovi vzniknúť, nemá základ v uskutočnenom dokazovaní a opiera sa len o skutočnosť, že autorka článku uviedla v článku nepravdivé informácie. Ich závery sú založené na ničím nepodloženom predpoklade, že samotné uvedenie nesprávnej informácie zásadne spochybnilo dôveryhodnosť a vážnosť navrhovateľa, ako aj jeho uplatnenie v odbornej oblasti, ktorou je aktívny boj proti korupcii a klientelizmu. Takýto záver je však absolútne nepreskúmateľný a neobstál by ani v prípade, ak by v danom prípade k neprípustnému zásahu do osobnostných práv naozaj došlo. Postup súdov, ktoré rezignovali na nevyhnutnosť dokazovania, či ujma skutočne vznikla, je o to viac neudržateľný, že ich rozhodnutím bola sťažovateľke uložená povinnosť zaplatiť navrhovateľovi vysokú sumu 1 000 000 Sk (33 193,92 €). Ani navrhovateľ pritom nijakým spôsobom nepreukázal, že by zverejnenie tohto článku zasiahlo citeľným spôsobom do jeho spoločenského postavenia alebo sa negatívnym spôsobom premietlo do jeho profesijného života. V tomto smere nenavrhol vykonanie žiadnych relevantných dôkazov.

Nemožno sa stotožniť s postupom, že všeobecný súd pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy síce formálne zdôrazňuje význam slobody prejavu v demokratickej spoločnosti a jej kontrolnú funkciu vo vzťahu k verejnej moci, vo vlastnom rozhodnutí však vychádza skôr z predpokladu potreby zvýšenej ochrany verejnej moci a jej predstaviteľov (porov. napr. priznané čiastky vo veciach IV. ÚS 54/2010 a I. ÚS 408/2010). V prípade týchto osôb potom znamená každé pochybenie zo strany novinárov a médií automaticky zásah natoľko citeľný, že ju primerane odškodní len vysoká suma, významne prevyšujúca sumy, ktoré by prichádzali do úvahy v prípade iných („bežných“) občanov či iných typov zásahov do osobnostných práv. Ide o závažný fenomén, ktorého akceptácia môže do budúcnosti viesť k výraznému zníženiu štandardu ochrany slobody prejavu. To neznamená, že by ústavný súd odopieral týmto osobám ochranu ich osobnostných práv,

a rovnako sa nestavia pozitívne k inému súvisiacemu negatívnemu javu, ktorým sú bulvárne praktiky médií často nerešpektujúce nielen hranice ľudského súkromia, ale ani dôstojnosti. Z ústavného hľadiska je ale neakceptovateľné, aby všeobecné súdy privilegovali pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy predstaviteľov verejnej moci pred inými („bežnými“) občanmi s odôvodnením, že u nich je spôsobená ujma (automaticky) závažnejšia.

Keďže závery všeobecných súdov o náhrade nemajetkovej ujmy sú podľa názoru ústavného súdu v extrémnom rozpore so zisteným skutkovým stavom, ku ktorému dospeli na základe vykonaného dokazovania, resp. nemajú žiadnu oporu v uskutočnenom dokazovaní, ústavný súd by musel aj v prípade, ak by bol inak preukázaný zásah do osobnostných práv navrhovateľa, dospieť k záveru o porušení základných práv sťažovateľky podľa čl. 26 ods. 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy tou časťou napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorou potvrdil výrok rozsudku súdu prvého stupňa o náhrade nemajetkovej ujmy.

Na záver tejto časti ústavný súd poznamenáva, že sa nezaoberal tvrdením (námietkou) sťažovateľky o porušení čl. 144 ods. 1 ústavy, pretože jeho obsahom nie je žiadne základné právo (III. ÚS 168/07, II. ÚS 152/08, II. ÚS 189/2010). Tento záver musí byť sťažovateľke známy už z jeho doterajšej rozhodovacej činnosti, pretože porušenie uvedeného ustanovenia ústavy opakovane neúspešne namietala mnohými svojimi v minulosti podanými sťažnosťami. Ústavný súd preto sťažnosti v tejto časti nevyhoviel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VIII.

Na základe uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol, že napadnutým rozsudkom boli porušené základné práva sťažovateľky na súdnu ochranu, na slobodu prejavu a na slobodné rozširovanie informácií podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 26 ods. 2 a 4 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde preto tento rozsudok zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu). Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde bude krajský súd povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť, pričom v tomto konaní bude viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v VI. časti tohto nálezu. Zároveň bude úlohou krajského súdu zohľadniť v novom rozhodnutí na vec sa vzťahujúcu judikatúru ústavného súdu, ako aj ESĽP v kontexte s výhradami uvedenými v VI. a VII. časti tohto nálezu.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadost'účinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka požaduje aj priznanie primeraného finančného zadost'účinenia v sume 6 638,78 €.

Priznanie primeraného finančného zadost'účinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody už nemožno napraviť, a to napríklad zrušením protiústavného rozhodnutia či opatrenia, prípadne uvedením do pôvodného stavu (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02). V danom prípade ústavný súd z hľadiska ústavnej ochrany považoval za dostatočné vyslovenie porušenia sťažovateľkou označených práv garantovaných ústavou, ako aj zrušenie napadnutého rozsudku krajského súdu v spojení s vrátením veci na ďalšie konanie krajskému súdu, a preto požiadavke sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadost'účinenia nevyhoviel (bod 4 výroku tohto nálezu).

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu požiadala aj o priznanie úhrady trov konania v sume 830,94 €.

Pri výpočte trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. R. A., ústavný súd vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a b), § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov a zo základných sadzieb za úkony právnej služby uskutočnené v roku 2010 (120,23 €, pri ktorých sa odmena zvyšuje o režijný paušál 7,21 €). Úhradu trov konania ústavný súd sťažovateľke priznal za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2010 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti ústavnému súdu) v sume 254,88 €. Trovy konania tak po zvýšení o 20 % DPH (právny zástupca sťažovateľky je platcom DPH) predstavujú sumu 305,85 €, ktorú je krajský súd povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výroku tohto nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. apríla 2013